

Karin Lützen

Min mors hemmelighed

– på sporet af en jødisk indvandrerhistorie

Gyldendal 2009

Af Margit Warburg

Hvad betyder det for et menneskes opfattelse af sig selv, hvis det i en alder af 51 år pludselig opdager at den mor, vedkommende altid har tænkt på som en fransk kvinde, der blev dansk gift, faktisk også var også jøde? Karin Lützen stod over for nogle afgørende valg, da hun indså, at det var tilfældet for hendes mor, og at moderen havde skjult det. Skulle Karin Lützen så placere oplysningen inde i skeletskabet sammen med andre emner, hun ikke havde lyst til at vide eller huske eller vedkende sig? Eller skulle hun lære sin jødiske baggrund at kende? Efter aftale med sine søskende valgte hun at grave ned i slægtshistorien.

Lützen er til daglig lektor i historie på Roskilde Universitet, og i bogen udnytter hun sin uddannelse til at optrevle sin egen families historie. Det betyder, at hun gennemgår faglitteraturen med henblik på at finde frem til de franske jøders historie, samtidig med at hun leder efter sin helt egen familie. Det sidste fører hende videre til de rumænske bedsteforældre, der udvandrede fra Rumænien omkring århundredeskiftet. Og parallelt med sine egne slægtninges historie, undersøger hun, så godt hun kan, de rumænske jøders historie generelt. Lützen har valgt at lade læseren følge arbejdet. Det betyder, at læseren bliver præsenteret for et væld af hjælpsomme bibliotekarer, slægtsforskere og arkivarer, og at læseren lærer om det jødiske liv samtidig med Lützen. Den forudsætningsløse læser bliver taget i

hånden, og den som kender noget til jødiske forhold i forvejen, kan godt synes at bogen nogle steder er lidt lang (421 sider alt inklusive).

Lützens personlige opsporingshistorie er meget vellykket. Det er fundamentalt spændende at være med til at finde frem til flere af hendes levende og døde slægtninge, og der er god grund til at hun kalder sig for ”mesterdetektiv”. Hun præsenterer slægtningene for læseren efterhånden, som hun selv finder dem. For eksempel skriver hun side 161: ”Mens jeg stod med nakken tilbage og kiggede på det øverste af denne gravsten, fik jeg øje på endnu et navn, jeg kendte fra dokumenterne, Isaac Brestescher...”. Ved at følge så tæt med i Lützens arbejde lærer læseren hende at kende som et sympatisk, åbent og velbevaget menneske.

Kapitlerne med den personlige opsporingshistorie skifter med historiske beretninger om relevante jødiske forhold. Det er lidt irriterende, for netop som man er i gang med de spændende afsnit om familien, skal man læse et ofte meget udførligt generelt kapitel. Det gælder for eksempel kapitlet om ”Indvandrerhverv og beklædningsindustri” (ss. 244-270) og de omstændelige redegørelser for love og anordninger for opnåelse af statsborgerskab. Men Lützen berører også mange interessante østjødiske fællesskaber. Hun redegør blandt andet for overgangen fra shtetlen til storbyernes nye fællesskaber

i form af jødiske foreninger, hvor hun især beskriver de vigtige og sjældent behandlede begravelsesforeninger, og for danske læsere er det også interessant at læse om de franske jøders assimilation.

Med forfatterens videnskabelige baggrund følger en grundighed og en stor lyst til at vide så meget som muligt. Derfor kommer Lützen rundt omkring mange jødiske forhold, og det er hovedsagelig en stor fordel ved bogen. Hun har et let tilgængeligt sprog, som kan forstås af enhver. Indimellem bruger hun også gloser, som rummer en forsknings-tradition, som universitetsbefolkningen kan nikke genkendende til, men hvor en længere udredning ikke er nødvendig for at forstå, hvad hun mener. Det fungerer vældig godt, når hun for eksempel flere steder omtaler "forestillede fællesskaber" og "erindringssted". Hendes brug af noter er til gengæld besværlig. Der er mange litteraturhenvisninger i bogen, og for at de ikke skal genere læsningen, har Lützen valgt at angive numre i selve teksten. Bagest i bogen er der så et kapitel med litteraturhenvisninger opdelt efter kapitler. Læseren skal så finde nummeret og vil kunne finde for eksempel note 383. Her står "Gruber 2002:236-38". For at finde frem til hvilken publikation, Gruber er forfatter til, skal man så hen til næste kapitel med titlen "Litteratur". Man skal så huske titlen på det kapitel, man er i gang med, for litteraturhenvisningerne til hvert kapitel er alfabetiseret forfra. Så først kan man finde titlen på Grubers bog. Det lyder besværligt, og det er det bestemt også.

Som en del af de mere personlige refleksioner, overvejer Lützen med henvisning til andre forskere, hvorfor der er så stor nutidig interesse for Holocaust (side 208). Er interessen for krigen udtryk for ikke-jøders og jøders frygt for fremtiden og et fravær af et mål? Fungerer krigen som en oprindelsesmyte for sekulære jøders jødiskhed? Er Holocaust blevet grundlaget for en ny borgerlig religion for sekulære jøder? Det sidste spørgsmål er udfordrende og rummer en tanke om, at Holocaust er det jødiske etniske fællesskabs civilreligion.

Hun diskuterer i et andet interessant afsnit, hvor udbredt det er blevet blandt moderne mennesker at lede efter rødderne, og hun pointerer helt rigtigt, at det jo er et valg, hvem af de mange forfædre, den enkelte vælger skal være forfaderen. Endelig har Lützen gennem mange år fagligt og personligt beskæftiget sig med homo- og biseksuelle. Det har givet hende en indføling og forståelse for minoriteter, som hun trækker på bogen igennem, men fagligt mener hun også, at der er fællesnævner mellem det jødiske og *queerness*. Der er i hvert fald mange overbevisende paralleller.

Det er en køn bog, der er kælet for den, og der er læst god korrektur. Der er et praktisk stamtræ foran i bogen og mange fine farveillustrationer, som både er af forbavsende god kvalitet og meget nyttige. Bogen kan anbefales på det varmeste.